

Notitie

Opdrachtgever: Dhr. R. Sips (Rho Adviseurs)
Auteur: A. de Baerdemaeker & G. Bakker
Betreft: Ecologisch onderzoek Nutrihage, Zoetermeer
Projectnummer: 1037
Datum: 18 december 2014
Status: **CONCEPT**

Bureau Stadsnatuur

bezoekadres:
Natuurhistorisch Museum Rotterdam
Westzeedijk 345
3015 AA Rotterdam
telefoon: 010 – 266 04 70
e-mail: info@bureaustadsnatuur.nl
www.bureaustadsnatuur.nl

Inleiding

In het kader van geplande woningbouw is Bureau Stadsnatuur gevraagd ecologisch onderzoek uit te voeren. Het betreft een kavel in gemeente Zoetermeer, dat bekend staat als Nutrihage (Figuur 1). Op deze locatie zal woningbouw plaatsvinden en zullen bedrijven worden gevestigd. Er zal ook verbreding van watergangen plaatsvinden en mogelijk zullen er meer watergangen bij gegraven worden. Op basis van de projectbeschrijving is gesteld dat aanvullend onderzoek naar flora, vissen, vogels en vleermuizen uitgevoerd dient te worden. Het voorliggende onderzoek betreft een inventarisatie van de hierboven genoemde soortgroepen in het najaar van 2013 en de zomer van 2014.

Figuur 1. Begrenzing van het plangebied.

Wettelijk kader

Verbodsbepalingen

De van nature in Nederland in het wild voorkomende planten en dieren worden beschermd door de Flora- en faunawet (Ffwet), die in 2002 van kracht geworden is. De soortbeschermingsbepalingen uit de Europese richtlijnen Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn in de Ffwet geïmplementeerd. Deze bescherming dient ervoor te zorgen dat zeldzame en bedreigde soorten niet in aantallen afnemen of uit Nederland verdwijnen. De bescherming in de Ffwet wordt geregeld middels een aantal verbodsbepalingen (artikel 8 t/m 13):

- artikel 8:* Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- artikel 9:* Het is verboden (beschermde) dieren te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- artikel 10:* Het is verboden (beschermde) dieren opzettelijk te verontrusten.
- artikel 11:* Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen (zie onderstaande paragraaf) van (beschermde) dieren te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- artikel 12:* Het is verboden eieren van (beschermde) dieren te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.
- artikel 13:* Het is verboden planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van (beschermde) dieren te koop te vragen, te kopen of te verwerven, ten verkoop voorhanden of in voorraad te hebben, te verkopen of ten verkoop aan te bieden, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin, te huren of te verhuren, te ruilen of in ruil aan te bieden, uit te wisselen of tentoon te stellen voor handelsdoeleinden, binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

Voortplantingsplaatsen en andere vaste rust- en verblijfplaatsen

Tot vaste rust- en verblijfplaatsen als bedoeld in artikel 11 worden bijvoorbeeld verblijven van vleermuizen of voortplantingswateren van de Rugstreepad *Bufo calamita* gerekend. Ook de functionele omgeving van een verblijf kan een beschermde status hebben. Dit geldt bijvoorbeeld voor migratie- en vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen indien deze van belang zijn voor de instandhouding van een vaste rust- of verblijfplaats van de soort op populatieniveau.

Alle inheemse broedvogels en hun nesten mogen niet worden verstoord tijdens het broeden. Voor enkele vogelsoorten geldt dat de broedlocaties dermate belangrijk zijn voor de soort dat deze jaarrond zijn beschermd, dus ook buiten het broedseizoen zijn hier de verbodsbepalingen van artikel 11 van kracht. In 2009 is een aangepaste lijst met jaarrond beschermde vogels opgesteld (Ministerie van LNV 2009). Deze jaarronde bescherming krijgen bijvoorbeeld nesten van honkvaste koloniebroeders, nesten van anderszins zeer honkvaste soorten, soorten afhankelijk van bebouwing of vogels die ieder jaar gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om boomnesten die worden gebruikt door roofvogels en uilen, waaronder Buizerd *Buteo buteo* en Ransuil *Asio otus*, en vogels die aan menselijke bebouwing zijn gebonden als Gierzwaluw *Apus apus*, Huismus *Passer domesticus* en Kerkuil *Tyto alba*. Wanneer bij werkzaamheden de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats gegarandeerd kan worden is geen ontheffing nodig. Wanneer dit niet mogelijk is dient ontheffing aangevraagd te worden op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn.

Beschermingsregimes

Het soortbeschermingsdeel van de Europese Habitatrichtlijn is opgenomen in de Flora- en faunawet. In de Flora- en faunawet is een groot aantal in Nederland voorkomende planten en dieren opgenomen waarop de

hier boven genoemde verbodsbepalingen van toepassing zijn. Later zijn deze soorten in drie beschermingsregimes ingedeeld. Deze driedeling is als volgt:

- Tabel 1. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 1 voor artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. Voor deze activiteiten hoeft geen ontheffing aangevraagd worden. Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 1 een ontheffing nodig. Een ontheffingaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort' (de zogenaamde lichte toets).
- Tabel 2. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 2 voor artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de staatssecretaris van EZ goedgekeurde gedragscode. Hetzelfde geldt voor alle vogelsoorten. Een gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring. Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 2 een ontheffing nodig. Een ontheffingaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort'. Dit is niet van toepassing op alle vogelsoorten (zie toelichting tabel 3)
- Tabel 3. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 3 voor artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de staatssecretaris van EZ goedgekeurde gedragscode. Deze vrijstelling is enigszins beperkt; voor activiteiten die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw en bestendig gebruik geldt geen vrijstelling voor artikel 10 van de Flora- en faunawet. Ook niet op basis van een gedragscode. Een gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als ruimtelijke ontwikkeling, geldt voor soorten in tabel 3 geen vrijstelling. Ook niet op basis van een gedragscode. Hiervoor is een ontheffing nodig. Voor activiteiten in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw en bestendig gebruik en voor activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling is het niet mogelijk voor artikel 10 voor de soorten in tabel 3 een ontheffing te krijgen. Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 3 een ontheffing nodig.

Een ontheffingsaanvraag voor de soorten van tabel 3 en de soorten vermeld in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn (onder meer alle Nederlandse vleermuissoorten) wordt getoetst aan drie criteria:

- 1) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang;
- 2) er is geen alternatief;
- 3) er is geen sprake van afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Deze drie criteria vormen de zogenaamde uitgebreide toets. De drie criteria staan naast elkaar en niet na elkaar (aan alle drie moet voldaan zijn). De uitgebreide toets geldt ook voor alle vogelsoorten.

Gunstige staat van instandhouding

Het criterium 'gunstige staat van instandhouding' is van toepassing wanneer soorten uit tabel 2 en 3 van de Ffwet of Bijlage IV van de Habitatrichtlijn voorkomen, op locaties waar activiteiten gaan plaatsvinden die een wezenlijk negatief effect kunnen hebben op de aanwezige populaties van deze soorten. Deze 'gunstige staat van instandhouding van de soort' mag niet in het geding komen. Voorwaarden waaraan hiertoe voldaan moeten worden staan in de Habitatrichtlijn benoemd. De 'staat van instandhouding' wordt als 'gunstig' beschouwd wanneer:

- Uit populatiedynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat op lange termijn zal blijven en

- het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden, en
- er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op langere termijn in stand te houden.

Mitigatie & Compensatie

Voor eventueel verlies van leefgebied van beschermde soorten op plaatsen waar ruimtelijke inrichting of ontwikkeling plaatsvindt, dient compensatie plaats te vinden, hetgeen kan inhouden dat er elders geschikt leefgebied wordt gecreëerd ten gunste van de soort. Daarnaast dienen mitigerende maatregelen te worden genomen waarmee de schade aan de aanwezige populatie tijdens werkzaamheden wordt beperkt.

Zorgplicht

In de Ffwet is een zorgplicht opgenomen (artikel 2), een algemeen geldende fatsoensnorm voor de omgang met flora en fauna. Deze zorgplicht houdt in dat menselijk handelen zo weinig mogelijk nadelige gevolgen voor flora en fauna mag hebben. Wanneer men weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat werkzaamheden nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen hebben, dient men dit, mits redelijkerwijs mogelijk, te vermijden of deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. De zorgplicht geldt voor alle planten en dieren, beschermd of niet. In het geval van beschermde planten of dieren geldt de zorgplicht ook als er een ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht voor dieren betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood, maar wel dat dit, indien onvermijdelijk, met zo min mogelijk lijden gepaard gaat.

De genoemde drie items: mitigatie, compensatie en Zorgplicht, zijn algemene voorwaarden ter verkrijging van een eventuele ontheffing van de verbodsbepalingen in de Ffwet.

Methodiek

Het plangebied is onderzocht op de aanwezigheid van beschermde functionaliteiten voor flora, vissen, vogels en vleermuizen waarvoor bij ruimtelijke ontwikkeling een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet is vereist indien aan deze ontwikkeling versturende effecten zijn verbonden.

Het onderzoek naar flora is gebaseerd op een eerste inschatting van potenties gedurende het eerste bezoek in najaar 2013. Een tweede bezoekmoment is gecombineerd met het vogelonderzoek in augustus 2014. Het visonderzoek, bestaande uit een standaard visbemonstering met schepnet (Spikmans & de Jong 2006), vond plaats op 25 november 2014. Met een fijnmazig net zijn door een medewerker van Bureau Stadsnatuur de oeverzones van de langs het terrein liggende wateren bemonsterd. Determinaties van vangsten zijn ter plaatse uitgevoerd en de vissen zijn levend teruggeplaatst in het water. Vogelonderzoek, dat gericht is op boomnesten van roofvogels en uilen, is uitgevoerd naar richtlijnen van Bijlsma (1997).

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd met inachtneming van het protocol voor vleermuisinventarisaties (Vleermuisvakberaad 2013). Hierbij is gebruik gemaakt van vleermuisdetectoren, digitale opnameapparatuur en zaklampen. Indien nodig geacht zijn opnames naderhand geanalyseerd met Batsound 4 (Pettersson Elektronik AB 2008) Een overzicht van bezoekmomenten staat in Tabel 1. Er zijn vier bezoekmomenten voor vleermuizen en drie bezoekmomenten voor vogels in het projectgebied uitgevoerd.

Tabel 1. Overzicht veldbezoeken onderzoek

Datum	Dagdeel	Onderzoekers	Functionaliteit
30-9-2013	Avond	G. Bakker	Vleermuizen & flora scan
15-10-2013	Avond	G. Bakker	Vleermuizen
12-8-2014	Ochtend	G. Bakker	Vogels & flora
25-11-2014	Middag	A. de Baerdemaeker & M.A.J. Grutters	Vissen

Resultaten

Flora

In het projectgebied is geen beschermde flora aangetroffen. Bovendien zijn de potenties voor beschermde flora op basis van de eigenschappen van het terrein zeer beperkt. Het is derhalve niet te verwachten dat beschermde planten in het projectgebied over het hoofd zijn gezien, of dat vestiging van beschermde planten de komende tijd zal plaatsvinden.

Vissen

Er zijn geen vissoorten, opgenomen in tabel 2 en 3 van de flora- en faunawet in het projectgebied aangetroffen. Algemene vissoorten, te weten Tiendoornige stekelbaars *Pungitius pungitius*, Baars *Perca fluviatilis* en Zeelt *Tinca tinca*, zijn wel in het water aanwezig. Voor deze vissoorten geldt de Zorgplicht.

Vogels

Er zijn geen jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels in het projectgebied aangetroffen. Wel waren enkele algemene vogelsoorten in het projectgebied (broedend) aanwezig, waarvan de nesten alleen tijdens het broedseizoen strikt beschermd zijn. De in het projectgebied aanwezige populieren zijn geschikt voor nestbouw door Zwarte kraaien *Corvus corone* een bekende nestleverancier voor de Boomvalk *Falco subbuteo*. Dit zou ook kunnen in het komende voorjaar. Daardoor bestaat de kans dat deze bomen in de loop van het komende broedseizoen alsnog door deze soort worden bezet. Indien de werkzaamheden over het broedseizoen 2015 heen worden getild, zal een aanvullend locatiebezoek wellicht noodzakelijk zijn.

Vleermuizen

Er zijn geen vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen in het projectgebied aangetroffen. Ook andere strikt beschermde functionaliteiten, vliegroutes en foerageergebied, zijn niet aan de orde. Er is wél een beschermde verblijfplaats aangetroffen op korte afstand van het projectgebied, waardoor rekening gehouden dient te worden met externe werking van werkzaamheden. Het gaat om een paarverblijfplaats van twee mannetjes Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii* op een flatgebouw aan de Karel Doormanlaan. De vleermuizen houden zich op aan de zijde van het gebouw die zicht heeft op de projectlocatie.

Figuur 2. Locatie paarverblijfplaats Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii* aangeduid met zwarte stip.

Conclusies

Op basis van het voorgaande wordt het volgende geconcludeerd:

- In het projectgebied zijn geen strikt jaarrond beschermde functionaliteiten voor flora, vissen, vogels en vleermuizen aanwezig;
- Er is risico op verstoring van nabijgelegen vleermuisverblijven indien gebruik wordt gemaakt van felle lampen bij de werkzaamheden.

Aanbevelingen

Voorkom dat verlichting tijdens de werkzaamheden een versturende werking op nabijgelegen verblijfplaatsen van vleermuizen heeft door de projectlocatie 's avonds en 's nachts in de zomermaanden (mei-september) niet met bouwlampen te verlichten of (indien verlichting wenselijk is) deze zodanig af te schermen dat de vleermuizen in de verblijven hier geen hinder van ondervinden. In dit laatste geval dient met een ter zake kundige (ecoloog) te raadplegen voor het opstellen van een werkprotocol.

Maak bij de uitvoering van de werkzaamheden gebruik van een door de staatssecretaris van Economische Zaken goedgekeurde gedragscode voor ruimtelijke ontwikkeling om overtreding van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet ten aanzien van vissen en broedende vogels te vermijden.

Literatuur

Bijlsma, R.G. 2007. Handleiding veldonderzoek roofvogels. KNNV-Uitgeverij, Utrecht

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep (Dienst Regelingen, brief 26 augustus 2009, kenmerk ffw2009.corr.046) te downloaden van de website van het Ministerie van EL&I.

Pettersson Elektronik AB 2008. BatSound 4. Pettersson Elektronik AB, Uppsala.

Spikmans, F. & T. de Jong 2006. Het waarnemen van zoetwatervissen. Stichting RAVON, Nijmegen.

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging en Gegevensautoriteit Natuur, Vleermuisprotocol 2013, 25 maart 2013. www.gegevensautoriteitnatuur.nl en www.netwerkgroenebureaus.nl.

© Bureau Stadsnatuur | Westzeedijk 345 | 3015 AA Rotterdam

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteursrechthebbende.

bSR kan door opdrachtgever niet aansprakelijk worden gesteld voor schade die voortvloeit uit gebruik van data of gegevens of door toepassing van aanbevelingen en conclusies, die zijn opgenomen in deze rapportage.